

PAT BORAN

Két vers között...

Gyakran előfordul, hogy a költői felolvasásnak épp a legfőbb vonzereje kerüli el a figyelmünket, ez pedig – paradox módon – nem más, mint a le nem írt szavak varázsa; a szavaké, melyek nem kimosdatva, ünneplőbe öltöztetve kerülnek az olvasó elé. A felolvasott versek közti szünetben mellékesen elejtett, szinte jelentéktelennek tűnő megjegyzések igenis rávilághatnak a vers bizonyos titkaira.

E megállapítás egyaránt érvényes a fejből szavaló, illetve a papírról felolvasó költőre. Amikor a költő (ezúttal élő közönsége jelenlétében) visszatér műve keletkezésének helyszínére és idejébe, olyan érzése támad, mintha kívülről, mások szemével látná önmagát. Valahogy úgy, mint amikor az énekes egy közismert dalt énekel: előadóg ugyan, de egyidejűleg a hallgatóság része is. Legyen a helyszín a helyi kocsmapódiuma, vagy egy rangos irodalmi fesztivál, nem ritkaság, hogy a költők teljesen új dolgokat fedeznek fel a saját verseikben. Néhány évvel ezelőtt, amikor költőkkel készítettem rádióinterjúkat, beszámolójukból leginkább ez a pillanat érdekelt: amikor egyidejűleg érezték magukat műveiken „belül” és „kívül”.

Ennek legegyszerűbb formája az a gyakorlat, hogy a bevezető olvasása és verseik magyarázata közben a költők, ha csak egy pillanatra is, kötelezően felnéznek az írott szövegből (vagy a jegyzetükből). Ám ez csupán annak a felismerése, hogy az adott pillanatban így tudnak közelebbi kapcsolatot teremteni a közönséggel. Igaz, hogy a versnek önálló entitással kell bírnia, a költő pedig óvakodjon a parafrázistól és a magyarázattól, a legtöbb költő mégis szereti kiemelni versének formai sajátosságait, tárgyát, keletkezésének

körülményeit – a közönség pedig nem szívesen mond le erről.

Sok költő állítja, hogy vannak kedvenc, felolvasásra leginkább alkalmas versei, amelyek élőben újra és újra sikert aratnak. Ám ha egyes versek jobban működnek a többinél (mivel könnyebben feldolgozhatók vagy felfoghatók), akkor indokolt, hogy azok a költemények, amelyek első hallásra kevésbé tárják fel magukat, kissé bővebb bevezető magyarázatot kapjanak.

És már el is jutottunk az antológia címéhez: *A szív legmélye (Deep Heart's Core)* természetesen Yeatstól származik, mégpedig az *Innisfree* című verséből. (Aki még nem hallotta volna, annak ajánlom a költő előadásában rögzített felvételt, amelyet történetesen a mű keletkezésére vonatkozó bevezető szavakkal egészített ki.) Alapélménye mélyen a költő gyermekkorának helyszínébe, a vidéki Sligo megyébe ágyazódik, ez a rendkívül híres ír költemény mégis a londoni aszfalt szürkeségében kezdett formát ölteni – tudjuk meg magától Yeatstól –, amikor egy alkalommal hosszasan elidőzött valami apró „vízi dísz tárgyat” szemlélve egy kirakat előtt, és a látvány a távoli Innisfree világát, a tó partját nyaldosó víz hangját idézte fel benne. Ráébredve a kissé rideg jelenre, a pillanat megálljt parancsolt: a gyermekkori idill ősi mitikus ereje hatalmába kerítette, és a vers megfogható.

Ugyanilyen lenyűgözően viszonyul egymáshoz az ihlet és a vers végső megfogalmazása. Egyes költők az ihlet helyét és pillanatát idézik fel, mások viszont a formai összetevőket, akár egy hüvelyknyi ritmustól a kezdőrímekig, bármit. Ám mindannyian jól tudjuk (még azok is, akik csupán felületes kapcsolatban állnak a költészettel): bárhogyan, bármikor szólított meg bennünket a líra hatalma, mélysége, csak akkor tarthat igényt a szívünkre, azaz ejtethet bennünket rabul, ha következetesen visszatérünk hozzá.

Szeli Valéria fordítása